

340.134:343.13(497.6)

**SAVREMENI RAZVOJ POJEDNOSTAVLJENIH FORMI POSTUPANJA U
KRIVIČNIM STVARIMA I EFIKASNOST KRIVIČNOG PRAVOSUĐA U BOSNI I
HERCEGOVINI: DOSTIGNUĆA I PERSPEKTIVE**

Akademik prof. dr Miodrag N. Simović*

Prof. dr Vladimir M. Simović*

Doc. dr Marina M. Simović*

Apstrakt:

Tendencije savremene nauke krivičnog procesnog prava i rješenja savremenog komparativnog krivičnog procesnog zakonodavstva u pogledu stvaranja normativne osnove za povećanje efikasnosti krivičnog postupka, našli su svoje mjesto i u krivičnoprocesnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine. U okviru brojnih mjera koje se preduzimaju s ciljem povećanja efikasnosti krivičnog postupka, posebno mjesto pripada pojednostavljenim formama postupanja u krivičnim stvarima.

Predlaganje pojednostavljenih procesnih formi u tradicionalnim krivičnim postupcima inspirisano je željom za uštedom vremena, troškova i rada i izbjegavanja formalnosti koje u rutinskim slučajevima izgledaju nepotrebne. S obzirom na ovo, u poslednjih nekoliko decenija vrše se ne male intervencije u krivičnoprocesnom zakonodavstvu. U tom kontekstu, izvršena je i sistemska reforma krivičnog procesnog zakonodavstva, kako na nivou Bosne i Hercegovine, tako i u njenim entitetima i Brčko distriktu BiH koja je otvorila potpuno novi pristup krivičnom postupku, u kome se akcenat stavlja ne samo na pojačavanje zaštite osnovnih ljudskih prava i sloboda, nego i na efikasnost samog postupka. Pojednostavljene forme postupanja u krivičnim stvarima u Bosni i Hercegovini su jedan od važnijih instrumenata efikasnosti krivičnog postupka.

Ključne riječi: krivični postupak, Republika Srpska, pregovaranje o krivici, sporazum o priznanju krivice, kazneni nalog.

* Sudija Ustavnog suda Bosne i Hercegovine i redovni profesor Pravnog fakulteta u Banjoj Luci, dopisni član Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, inostrani član Ruske akademije prirodnih nauka i član Evropske akademije nauka i umjetnosti, e-mail: miodrag.simovic@ustavnisud.ba.

* Tužilac Tužilaštva BiH i vanredni profesor Fakulteta za bezbjednost i zaštitu Nezavisnog univerziteta u Banjoj Luci, e-mail: vlado_s@blic.net.

* Sekretar Ombudsmana za djecu Republike Srpske i docent na Fakultetu pravnih nauka Univerziteta „Apeiron” u Banjoj Luci, e-mail: marina.simovic@gmail.com.

1. Uvodne napomene

Pojednostavljenje procesnog postupanja u raspravljanju o krivičnom djelu i njegovom učiniocu može se vezati uz nastajanje krivičnog postupka i njegov razvoj. Racionalizacija krivičnog postupka bilježi intezivniji razvoj tokom XIX vijeka, što je razumljivo, jer je to vrijeme snažnih reformskih zahvata u krivičnom zakonodavstvu, naročito onom koje se nakon Francuske revolucije, razvija u Evropi. Danas postoji veliki broj skraćenih postupaka i pojednostavljenih suđenja u nacionalnim krivičnoprocenim sistemima, a tim oblicima postupanja pridružuju se i različite forme konsenzualnih procesnih ustanova. Bez obzira na to kako su normativno uređeni i kako ih pozitivno pravo naziva, oni otvaraju put racionalizaciji krivičnog postupka i krivičnog pravosuđa, otklanjaju dugotrajnost krivičnih postupaka i ubrzavaju ih, rasterećuju krivično pravosuđe, omogućavaju optuženom, naročito nakon priznanja krivičnog djela, brzo okončanje krivičnog postupka i donošenje sudske odluke.

Pojednostavljenje procesnih oblika i instituta, kroz koje se razvija krivični postupak, ne razmatra se samo u nacionalnim zakonodavstvima. Aktivnosti se preduzimaju i na međunarodnom planu s obzirom na to da se kroz različite dokumente favorizuje ideja o raspravljanju o krivičnom djelu u skraćenom krivičnom postuku.¹ Uzimajući u obzir da su jednostavnost, brzina i efikasnost gesla koja danas utiču na rasprave o djelovanju i rezultatima krivičnog pravosuđa, postoje raznovrsni i posebni oblici pojednostavljenog odvijanja krivičnog postupka (Đurđić, 2009: 63-93; Brkić, 2009: 159-205). Njihove podjele su različite, ali se uglavnom svode na: a) uprošćene procesne forme zasnovane na priznanju osnovanosti optužbe pred sudom (priznanje krivice, guilty plea) i na pregovaranje o krivici i sporazumu tužioca i optuženog (sporazum o priznanju krivice, plea bargaining); b) donošenje presude bez glavnog pretresa (kazneni nalog) i mandatne postupke; c) ubrzane procesne forme za flagrantna krivična djela; d) skraćene postupke koji ne poznaju stadij istrage; e) postupke koji ne predviđaju sudsku kontrolu optužnice ili f) različite oblike skraćenih i pojenostavljenih rasprava i sudskih sjednica.

U tom kontekstu, reforma krivičnog procesnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini otvorila je potpuno novi pristup krivičnom postupku u kome se akcenat stavlja ne samo na pojačavanje zaštite osnovnih ljudskih prava i sloboda, nego i na efikasnost samog postupka. Zakonodavac u Bosni i Hercegovini je efikasnost krivičnog postupka prvenstveno uredio propisujući situacije u kojima se

¹ Preporuka Vijeća Evrope od 17. septembra 1987. godine R(87)17 o pojednostavljenju krivičnog pravosuđa; Preporuka Vijeća Evrope od 11. septembra 1995. godine R(95)12 o upravljanju krivičnim pravosuđem, zatim Preporuka Vijeća Evrope od 15. septembra 1999. godine R (99)19 koja naglašava aktivnu ulogu žrtve i učinioca krivičnog djela, te uključenost zajednice u kreiranju manje represivnog krivičnog pravosuđa. Konačno, ove zahtjeve podstiče i Evropski sud za ljudska prava koji u svojim presudama, naročito onim koji se odnose na dugotrajnost krivičnih postupaka s aspekta prava na pravičan postupak, ističe da je pravično i efikasno pravosuđe *conditio sine qua non* vladavine prava u jednoj državi.

postupak može završiti u određenoj fazi, kao i uvođenjem novih oblika skraćenog postupka.

Ovi postupci su se izvorno predviđali za lakša, ali u posljednje vrijeme i za srednje teška krivična djela². Pretpostavka je da su ova krivična djela manjeg društvenog značaja i da ne opravdavaju angažovanje materijalnih sredstava, personala i vremena u istom obimu kao i teža djela.

Danas se sa sigurnošću može konstatovati da su pojednostavljene - uprošćenje forme postupanja u krivičnim stvarima jedan od važnijih instrumenata efikasnosti krivičnog postupka. Kao takve namijenjene su suđenju za jednostavnije krivične slučajeve. Ako se ovome doda i činjenica da upravo ova grupa krivičnih djela u ukupnoj strukturi kriminaliteta zauzima značajno mjesto, onda značaj ovih postupaka još više dobija na svom intezitetu. Uz to, kad se govori o kriminalno-političkoj opravdanosti ovih postupaka, nužno je imati u vidu i činjenicu da ovi postupci svojom praktičnom primjenom, putem rasterećenja sudova, daju i direktan doprinos povećanju kvaliteta suđenja za teže krivične slučajeve, jer sudovima ostaje više prostora za teže - komplikovanije krivične predmete. Pored ovog, u prilog opravdanosti ovakve jedne konstatacije govori i činjenica da je već poodavno postalo jasno da je redovni krivični postupak, kao opšta univerzalna forma postupanja u krivičnim stvarima, sa svojom složenom strukturom koja podrazumijeva istragu, optuženje i glavni pretres - opravdan samo za teže krivične slučajeve. Ova forma krivičnog postupka, kad je riječ o lakšim, manje složenim krivičnim slučajevima, pokazuje se kao suvišno i nepotrebno, kriminalno-politički neopravdano rasipanje vremena, truda i sredstava.

2. Pojednostavljene procesne forme

U krivičnoprocesnoj doktrini se sreće mnoštvo termina za označavanje ustanova koje su predmet ovog rada: sumarne, simplifikovane, uprošćene, ubrzane, skraćene, pojednostavljene, urgentne, hitne procedure ili postupci. Konfuziji doprinosi i specifična zakonska terminologija koja varira od zemlje do zemlje i najčešće ne poznaje generički pojam za odstupajuće procesne forme.

Uprošćavanje je jedan od načina ekonomizacije djelovanja, a postoji kada se nešto radi manje posredno ili putem manje komplikovanog sistema radnji. Potreba za uprošćavanjem nekog sistema djelovanja, zavisi od stepena njegove složenosti. Sam pojam uprošćenih procesnih formi odražava stanje pravnog sistema.

Ubrzanje krivične procedure može ići u pravcu pojednostavljenja opšte forme krivičnog postupka ili razvijanja posebnih uprošćenih formi (tada, po pravilu, izostaju, pojedine faze ili stadijumi ili se poseže za nekim instrumentima vansudskog rješavanja krivičnih predmeta). Otuda se oblikovanje uprošćenih procesnih formi suočava sa dva osnovna problema: prepoznavanje onih

² Većina autora zalaže se da se izbor krivičnihopravnih sankcija zasniva na podjeli krivičnih djela na laka (kazna zatvora do pet godina), srednje teška (kazna zatvora od pet do 10 godina), teška (kazna zatvora od 10 do 20 godina) i najteža krivična djela (kazna dugotrajnog zatvora).

kvalifikativa procesnih objekata i subjekata koji opravdavaju prostije forme; iznalaženje prave mjere uprošćavanja procesne forme koja odgovara osobenostima procesnih objekata i subjekata.

Pitanje izbora pojednostavljenih procesnih formi može biti riješeno na različite načine. Dilema između obavezne i fakultativne primjene obično se rješava u korist ove posljednje, pri čemu inicijalna uloga pripada organu krivičnog gonjenja. Poseban problem predstavlja osmišljavanje mehanizama podsticanja pojednostavljenih procesnih formi. Pri tome, davanje optuženom niza pogodnosti ne može se tretirati kao narušavanje dobrovoljnosti njegovog priznanja ili pristanka.

Politika ohrabririvanja priznavanja djela datira iz vremena kada su zahtjevi za jačanjem odbrambenih prava optuženog koji ne priznaje krivicu prijetili da dovedu do zagušenja sudova. U mjeri u kojoj su dokazna pravila postajala sve zahtjevnija i zamršenija, izbor *guilty plea* radi zaobilazanja kontradiktorne rasprave, bivao je sve atraktivniji.

Budući da uprošćene procesne forme mogu dovesti u pitanje interese zastupane od pojedinih procesnih subjekata, jedan od načina njihovog legitimisanja je uslovljavanje njihove primjene saglasnošću tih subjekata. Saglasnost procesnih subjekata najčešće predstavlja dopunski, a izuzetno i samostalni osnov procesne diferencijacije, koji ne mora nužno karakterisati sve uprošćene procesne forme (Brkić, 2007: 43-59).

Pristanak optuženog kao valjan osnov pretpostavlja potpunu dobrovoljnost. Sa tog aspekta posmatrano, može biti od značaja čak i oblik njegovog izražavanja - kao inicijative samog optuženog ili saglašavanja sa tuđim prijedlogom.

3. Ozakonjenje pojednostavljenih formi postupanja u Bosni i Hercegovini

Sistemska reforma krivičnog procesnog zakonodavstva u Bosni i Hercegovini okončana je donošenjem zakona o krivičnom postupku koji su stupili na snagu 2003. godine³. Tim je zakonima stvorena pravna osnova i normativni okvir za novi krivični postupak, u kome se akcenat stavlja ne samo na pojačavanje zaštite osnovnih ljudski prava i sloboda, nego i na efikasnost samog postupka. Osim toga, trebalo je izvršiti racionalizaciju krivičnog pravosuđa, ali i osigurati njegov veći kvalitet, što je učinjeno pojednostavljivanjem redovnih oblika krivičnog postupka, češćim provođenjem skraćenih oblika postupka, te omogućavanjem konsenzualnog rješavanja krivičnih predmeta.

³ Zakon o krivičnom postupku Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“ br. 3/03, 36/03, 26/04, 63/04, 13/05, 48/05, 46/06, 76/06, 29/07, 32/07, 53/07, 76/07, 15/08, 58/08, 12/09, 16/09, 93/09 i 72/13); Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske („Službeni glasnik Republike Srpske“ broj 53/12); Zakon o krivičnom postupku Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine Federacije BiH“ br. 35/03, 56/03, 78/04, 28/05, 55/06, 53/07, 9/09, 12/10, 08/13 i 59/14) i Zakon o krivičnom postupku Brčko distrikta Bosne i Hercegovine - Prečišćeni tekst („Službeni glasnik Brčko distrikta BiH“ br. 33/13 i 27/14).

Među mnogobrojna rješenja koja se po prvi put uvode u krivično procesno zakonodavstvo u Bosni i Hercegovini spadaju i odredbe o pregovaranju o krivici, zaštiti svjedoka, privremenom oduzimanju imovine, imunitetu svjedoka, unakrsnom ispitivanju, postupku protiv pravnih lica itd. Zakonodavac je efikasnost krivičnog postupka prvenstveno uredio propisujući situacije u kojima se postupak može završiti u određenoj fazi, kao i uvođenjem novih oblika skraćenog postupka, što je, između ostalih, jedan od ciljeva koji se žele postići novim zakonom.

Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske⁴ poznaje sljedeće oblike pojednostavljenih i skraćenih postupaka: imunitet svjedoka (član 84), izjašnjenje o krivici (član 229), pregovaranje o krivici (član 231) i postupak za izdavanje kaznenog naloga (čl. 334-339).

4. Imunitet svjedoka

U kontinentalnoj Evropi proširio se princip, koji se u angloameričkom sistemu primjenjuje u strožijoj formi i već duže, naime, princip *nemo prodere se ipsum* prema kojem niko nije dužan pružati dokaze protiv sebe. Zakon je, kao i savremeni pravni sistemi, prihvatio princip, *nemo prodere se ipsum* time što je, između ostalog, i u ovoj odredbi propisano da svjedok ima pravo da ne odgovara na pojedina pitanja ako bi ga istinit odgovor izložio krivičnom gonjenju. S obzirom na to da se radi o svjedoku koji koristi pravo da ne odgovara na pojedina pitanja ako bi ga istinit odgovor izložio krivičnom gonjenju, odnosno da će takav svjedok odgovoriti na takva pitanja ako mu tužilac da imunitet, može se zaključiti da je riječ o svjedoku koji pristaje na saradnju sa tužiocem. U pravilu, saradnja ovakvog „kooperativnog“ svjedoka i tužioca usmjerena je na otkrivanje saizvršilaca ili saučesnika krivičnog djela, kao i na otkrivanje izvršenih krivičnih djela ili krivičnih djela koja se planiraju i pripremaju.

Uopšte, postoje dva glavna tipa davanja imuniteta od strane tužioca. To su tzv. imunitet „koristi“ i „transakcijski“ imunitet. Prema imunitetu „koristi“, tužilac pristaje na to da nijedna informacija koja se da tokom istražnih razgovora neće biti upotrijebljena protiv osumnjičenog kao osnova za eventualnu buduću optužnicu. Ova vrsta imuniteta je manje privlačna za osumnjičenog, jer se on i dalje suočava sa eventualnim krivičnim gonjenjem na osnovu činjenica koje su uspostavljene nezavisno od informacija koje on sam daje. „Transakcijski“ imunitet je daleko povoljniji za potencijalnog optuženog, koji dobija imunitet od svakog krivičnog gonjenja za pobrojana krivična djela. U oba slučaja davanje imuniteta treba ozvaničiti u pisanoj formi, i to tako da jasno precizira njihov obim i granice.

S obzirom na složenost i ozbiljnost ovog instituta, zakonom je predviđeno da se odlukom suda može svjedoku, za vrijeme trajanja saslušanja, postaviti advokat koji će obavljati funkciju savjetnika. Ovo je sasvim razumljivo s obzirom na ozbiljnost ovog instituta i potrebu da se svjedoku obezbijede garancije da nakon što on ispuni svoje obaveze - neće biti krivično gonjen. Za određivanje ovog savjetnika

⁴ U daljem tekstu: Zakon.

su kumulativno postavljena dva zahtjeva: ukoliko je očito da sam svjedok nije u stanju da koristi svoja prava za vrijeme saslušanja i ako njegovi interesi ne mogu biti zaštićeni na drugi način.

5. Izjašnjenje o krivici

Institut izjašnjenje o krivici potiče iz angloameričkog pravnog sistema i vodi skraćivanju krivičnog postupka, iz kojeg se izostavljaju pojedine faze ili čitavi stadijumi. Tako, izjava o priznanju krivice, prihvaćena od strane suda, data na početku glavnog pretresa - automatski isključuje fazu dokazivanja, vodeći postupak izricanja kazne. Institutom izjašnjenja o krivici, čija se priroda ogleda u davanju formalnog odgovora pred sudom na optužbe u optužnom dokumentu. nastoji se prije početka glavnog pretresa utvrditi da li optuženi optužbu prihvata (eng. *guilty plea* ili *plea of guilty*) ili je osporava (eng. *not guilty plea*).

Najčešći razlozi koji utiču na odluku optuženog da izjavi da je kriv jesu čvrsti dokazi optužbe, te činjenica da se priznanje krivice u pravilu uzima kao olakšavajuća okolnost prilikom odmjeravanja kazne. Dajući pozitivan odgovor o svojoj krivici, optuženi priznaje ono što je potvrđeno u optužnici, tj. ono što mu se stavlja na teret. Prije nego što izrekne osudu, sud redovno daje riječ tužiocu i braniocu da iznesu okolnosti koje utiču na izbor i odmjeravanje kazne, a može strankama dopustiti i da izvedu dokaze kojima će se utvrditi određene olakšavajuće i otežavajuće okolnosti.

Ako se optuženi izjasni da je kriv, sudija za prethodno saslušanje će uputiti predmet sudiji, odnosno vijeću zbog zakazivanja ročišta na kome će se utvrditi postojanje uslova iz člana 245 Zakona. U vezi sa stavom 2 ovog člana, Zakon ne određuje rok u kome mora postupiti sudija za prethodno saslušanje, ali se ova radnja mora preduzeti bez odlaganja. Ukoliko se optuženi ne izjasni o krivici, sudija za prethodno saslušanje će po službenoj dužnosti unijeti u zapisnik da optuženi poriče krivicu. Ukoliko se optuženi proglasi krivim nakon završetka glavnog pretresa ili promijeni svoju prvobitnu izjavu o negiranju krivice i naknadno prizna krivicu, njegova izjava o negiranju krivice neće biti uzeta u obzir kod odmjeravanja sankcije. Ovdje se govori o zabrani uzimanja u obzir izjave o poricanju krivice kao otežavajuće okolnosti prilikom odmjeravanja krivičnopravne sankcije.

Prvobitna izjava o poricanju krivice ne uzima se u obzir kod odmjeravanja sankcije u dva slučaja. Prvo, optuženi ne mijenja svoju prvobitnu izjavu o poricanju krivice nakon održanog glavnog pretresa kad bude oglašen krivim i drugo, kada optuženi tokom dokaznog postupka promijeni prvobitnu izjavu o poricanju krivice i naknadno prizna krivicu. Ova zabrana se, prije svega, odnosi na sud i onemogućava da se ranije negiranje krivice optuženog upotrijebi protiv njega, na njegovu štetu, prilikom odmjeravanja krivičnopravne sankcije. To ne znači da optuženi ne može koristiti svoje prvobitne izjave ako je to u interesu njegove odbrane, ako to predstavlja najpovoljniji način odbrane. Ovo pravo, koje je sastavni dio prava na odbranu, optuženom se ne može uskratiti.

Prilikom održavanja ročišta o priznanju krivice, sud vodi računa o ispunjavanju više kumulativno propisanih **uslova**. Prvo, da li je izjava data dobrovoljno, svjesno i sa razumijevanjem; da li je optuženi upozoren i razumio da se izjavom o priznanju krivice odriče od prava na suđenje; da li postoji dovoljno dokaza o krivici optuženog; da li je optuženi upoznat i razumio moguće posljedice vezane za imovinskopravni zahtjev; da li je optuženi upoznat sa odlukom o naknadi troškova krivičnog postupka i sa pravom da bude oslobođen naknade u slučaju iz člana 99 stav 4 Zakona. Proizilazi da se sud mora uvjeriti u opisani kvalitet izjave o priznanju krivice i u tom pravcu mu je peophodno da na ovakvom ročištu ostvari punu komunikaciju sa optuženim.

Međutim, moguće je da u sklopu pozitivnog izjašnjavanja o krivici, u pogledu više tačaka u optužnici, za neke optuženi da potvrđan, a za neke odričan odgovor o krivici. Tada se može postaviti pitanje - kako riješiti ovu situaciju, s obzirom na to da zakonodavac nije predvidio rješenje u tom slučaju. Neki autori smatraju da kada optuženi djelimično prizna krivicu, tj. samo u pogledu nekih tačaka optužnice, uzima se da se izjasnio da nije kriv, tj. izvode se dokazi o postojanju krivičnog djela, krivici i drugi dokazi, s tim da bi se u odnosu na djela za koja se pozitivno izjasnio o krivici - izvođenje dokaza trebalo svesti na nižu mjeru. Ovdje bi se radilo o „djelimičnom priznanju" ili o situaciji „paralelnog postojanja priznanja i poricanja“ gdje se ono što je obuhvaćeno priznanjem može odnositi na važne ili nevažne činjenice. U ovakvom slučaju bez preciznog zakonskog regulisanja, logičkim tumačenjem člana koji reguliše spajanje i razdvajanje postupka moglo bi se odlučiti da se ide na razdvajanje postupka, tako da se u pogledu djela koja je priznao zakazuje ročište za izricanje sankcije (naravno ako su prethodno ispunjeni svi uslovi za prihvatanje takve izjave), a u pogledu djela za koje se odrečno izjasnio o pitanju krivice - zakaže glavni pretres, jer prihvatanje djelimičnog priznanja može u sebi kriti ozbiljne procesne zamke.

6. Pregovaranje o krivici

Pregovaranje o priznanju krivice je mehanizam putem koga se krivični slučaj razrješava bez suđenja, sporazumom uključenih strana.⁵ Kod instituta pregovaranja o krivici ili „nagodbe“ akcentat se stavlja na potrebu odstupanja od tradicionalnog pogleda na krivični postupak i uvođenja nekih vidova slobodnijih sporazumnih oblika raspravljanja krivičnog zahtjeva, nastalog kao rezultat izvršenog krivičnog djela. Ovaj institut je odraz potpune primjene načela

⁵ Početak primjene ovog instituta vezan je za slučaj *Cancemi v. People* iz 1858. godine (18 N.Y. 128 (N.Y. 1858), Court of Appeals of the State of New York. September Term, 1858.), kada je sud države Njujork zauzeo stav da se okrivljeni ne može odreći svojih zagarantovanih ustavnih prava, pa ni prava na suđenje (<https://casetext.com/case/cancemi-v-the-people>). No, već 1859. godine, Vrhovni sud u slučaju *State v. Kaufman* odlučuje da se okrivljeni može odreći svojih zagarantovanih procesnih prava, uključujući i pravo na ubrzano suđenje, kao i pravo da mu se sudi u redovnom postupku pred velikom porotom (grand jury). Danas se u SAD primjenom sporazuma o priznanju krivičnog djela rješava 90–98 odsto svih krivičnih predmeta.

dispozitivnosti s obzirom na to da se radi o neuobičajeno velikoj vlasti disponiranja stranaka sa materijalno-pravnim zahtjevom, odnosno njihovom mogućnošću da odlučuju o onome što je tradicionalno u rukama suda (pravna kvalifikacija djela, vrsta i mjera sankcije), a u ovom slučaju je postalo predmet njihovog sporazumijevanja. Osnov „nagodbe“ je sporazum stranaka, a cilj brže i sigurnije dolaženje do presude na bazi uzajamnih ustupaka.⁶

Od ključne važnosti su i interesi i očekivanja oštećenih strana i društva. Dogovorenoj nagodbi, kao i svakom drugom kompromisu, ima mjesta u onim situacijama koje ne omogućavaju brzo i jednostavno okončanje postupka. U uslovima ravnoteže snaga, gdje su sukobljeni podjednako u pravu i podjednako nemoćni da ga dokažu, a dominacija bilo koga od njih sama po sebi isključena, pribjegava se duhu tolerancije, prilagođavanja i saradnje, koji može voditi djelimičnom zadovoljenju interesa svih, ali ničijeg u potpunosti.

Ovdje se optuženom dozvoljava da pregovara o priznanju krivice sa tužiocem, u zamjenu za konkretnu krivičnu sankciju, i to bez potrebe za održavanjem glavnog pretresa. U krivičnom postupku Bosne i Hercegovine pregovaranje o krivici odvija se između osumnjičenog, odnosno optuženog i njegovog branioca, sa jedne strane, te tužioca sa druge, i to do završetka glavnog pretresa, odnosno pretresa pred drugostepenim sudom (član 246 stav 1 Zakona). Prijedlog za pristupanje nagodbi (pregovaranju o krivici) može poteći kako od tužioca, tako i od strane odbrane, te ako dođe do toga, pregovaranje se mora odvijati na ravnopravnoj osnovi. Rukovođeni stručnošću, ovi pregovori se obično odvijaju između branioca i tužioca, s tim da je branilac dužan o toku pregovora i ponudama tužioca obavijestiti svog branjenika, s obzirom na to da upravo njemu pripada konačna odluka o prihvatanju ili neprihvatanju sporazuma o priznanju krivice.

Predmet sporazuma su uslovi koje nudi tužilac osumnjičenom, odnosno optuženom zauzvrat - ako on pristane na priznavanje krivice. To znači da su to uslovi pod kojima osumnjičeni, odnosno, optuženi priznaje krivicu, a oni se odnose prvenstveno na vrstu i visinu krivične sankcije.

Prilikom pregovaranja sa osumnjičenim, odnosno optuženim i braniocem o priznanju krivice, tužilac može predložiti izricanje kazne ispod zakonom određenog minimuma kazne zatvora za to krivično djelo, odnosno blažu sankciju za osumnjičenog, odnosno optuženog u skladu sa krivičnim zakonom. Podrazumijeva se da tužilac sa osumnjičenim, odnosno optuženim i njegovim braniocem ne može

⁶ Ekvivalent je institut pod nazivom „cjenkanje o priznanju krivice“ (*plea bargaining*) iz adverzijalnog krivičnog postupka. Iako je u koliziji sa javnopravnim karakterom i principima mješovitog tipa krivičnog postupka, u posljednje dvije decenije preplavio je krivičnoprocesna zakonodavstva zemalja kontinentalne Evrope (*plea bargaining infection*), kao prihvatljiva uprošćena forma kojom se izbjegava suđenje. Za sporazum o priznanju krivice može se reći da je to sporazum *sui generis* koji se zaključuje između tužioca, s jedne strane, i optuženog i njegovog branioca, s druge strane, u slučaju kad se dogovore da optuženi u potpunosti prizna izvršenje krivičnog djela koje mu se optužbom stavlja na teret, a da tužilac za uzvrat učini optuženom izvjesne povlastice i ustupke, prije svega u pogledu blažeg kažnjavanja.

izlaziti iz okvira krivičnog zakona, te dogovarati krivičnopravnu sankciju ili kaznu koju ne predviđaju odredbe pomenutog zakona, kao ni visinu kazne koja se ne može izreći primjenom zakonskih odredbi o njenom ublažavanju. U suprotnom bi se sporazum morao odbaciti kao rezultat povrede načela zakonitosti. Pored toga, sporazum o priznanju krivice ne može se zaključiti ako se optuženi na ročištu za izjašnjenje o krivici izjasnio da je kriv (član 246 stav 2 Zakona). Iako Zakon ne određuje da li se od sporazuma može odustati, trebalo bi biti nesporno da je to moguće sve do njegovog potpisivanja.

Sporazum o priznanju krivice sačinjava se u pisanom obliku i uz optužnicu se dostavlja sudiji za prethodno saslušanje, sudiji, odnosno vijeću. Nakon potvrđivanja optužnice, sporazum o priznanju krivice razmatra i izriče krivičnopravnu sankciju predviđenu sporazumom sudija za prethodno saslušanje, sve do dostavljanja predmeta sudiji, odnosno vijeću zbog zakazivanja glavnog pretresa. Nakon dostavljanja predmeta, zbog zakazivanja glavnog pretresa, o sporazumu odlučuje sudija, odnosno vijeće (član 246 stav 4 Zakona).

Namjera zakonodavca bila je da tok postupka razmatranja i prihvatanja sporazuma o priznanju krivice učini bitno zavisnim od sudskog nadzora. Zbog toga je zakon predvidio mogućnost da sudija za prethodno saslušanje, sudija, odnosno vijeće sporazum mogu prihvatiti ili odbaciti (član 246 stav 5 Zakona).

Prilikom razmatranja sporazuma o priznanju krivice, sud provjerava: a) da li je do sporazuma o priznanju krivice došlo dobrovoljno, svjesno i sa razumijevanjem, kao i nakon upoznavanja o mogućim posljedicama, uključujući i posljedice vezane za imovinskopравни zahtjev, oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom i troškove krivičnog postupka, b) da li postoji dovoljno dokaza o krivici optuženog, v) da li optuženi razumije da se sporazumom o priznanju krivice odriče prava na suđenje i da ne može uložiti žalbu na krivičnopravnu sankciju koja će mu se izreći, g) da li je predložena krivičnopravna sankcija u skladu sa stavom 3 člana 246 ovog zakona i d) da li je oštećenom pružena mogućnost da se pred tužiocem izjasni o imovinskopravnom zahtjevu (član 246 stav 6 Zakona).

Ako sud prihvati sporazum o priznanju krivice, izjava optuženog će se unijeti u zapisnik i nastaviti sa pretresom za izricanje krivičnopravne sankcije predviđene sporazumom (član 246 stav 7 Zakona). Ako, međutim, sud odbaci sporazum o priznanju krivice, to će saopštiti strankama i braniocu i konstatovati u zapisnik. Istovremeno će se odrediti datum održavanja glavnog pretresa. Glavni pretres će se zakazati u roku od 30 dana. Priznanje iz ovog sporazuma ne može se koristiti kao dokaz u krivičnom postupku (član 246 stav 8 Zakona). U pogledu oštećenog, zakon nalaže sudu da ga obavijesti o rezultatima pregovaranja o krivici (član 246 stav 9 Zakona).

Praksa pokazuje da tužioci i odbrana rijetko dogovaraju okvir za kaznu i da, po pravilu, idu na konkretizaciju kazne, čak i kod teških krivičnih djela. Na ovaj način odmjerenje i individualizacija kazne faktički prelaze u ruke stranaka i branioca, a sud dolazi u situaciju da samo potvrđuje već dogovorenu kaznu.

Kritičari ovog instituta uzimaju ovu činjenicu kao najozbiljniji argument za tvrdnju da se na ovaj način sudska zamjenjuje administrativnom pravdom. Kredibilitet suda može biti ozbiljno ugrožen ako tužilac zanemari ciljeve opšte i pojedinačne prevencije i kao glavni cilj postavi smanjenje broja predmeta. S druge strane, pristalice ovakvog rješenja ističu da ono otvara vrata efikasnosti krivičnog postupka i priličnom smanjivanju broja nagomilanih predmeta u sudovima. Praktična iskustva u primjeni ovog instituta, pokazuju da je sporazum, iako se radi o kratkom periodu, u dobroj mjeri realizovan u praksi i da je ispoljena tendencija rasta broja predmeta završenih na osnovu ovog sporazuma u odnosu na ukupan broj riješenih krivičnih predmeta.

7. Postupak za izdavanje kaznenog naloga

Postupak za izdavanje kaznenog naloga je nova vrsta postupka koja ima za cilj da se, pod određenim pretpostavkama, uz garancije da neće biti oštećena prava optuženog, niti pribjegavano zloupotrebama, za lakša krivična djela do kpaja uprosti i ubrza postupak, a sankcija izrekne bez održavanja glavnog pretresa. Odstupanjem od klasičnih pravila opšte krivične procedure, omogućuju se dva korisna efekta. Prvi, koji doprinosi bržem, ekonomičnijem rješavanju krivične stvari, što je važno za dobar rad pravosuđa ali je i u vitalnom interesu društva, te drugi koji s obzirom na prirodu krivičnih djela, te stav optuženog od koga u krajnjoj liniji zavisi da li će se voditi ovakav jednostavniji postupak, isključuje mogućnost povrede njegovih procesnih prava. Osnovni zakonski uslovi koji se traže za provođenje (pokretanje) ovog postupka jesu: priroda predmeta krivičnog postupka i vrsta i visina zapriječene krivičpopravne sankcije, te da li tužilac raspolaže sa dovoljno dokaza kojima u optužnici može potkrijepiti svoj zahtjev sudu da izda kazneni nalog.

U Zakonu je osnovni uslov za izdavanje kaznenog naloga da je za predmetno krivično djelo propisana kazna zatvora do pet godina ili novčana kazna kao glavna kazna i da je tužilac prikupio dovoljno dokaza koji pružaju osnov da je učinjeno krivično djelo (član 358 stav 1). Sam prijedlog tužioca za sudiju nije obavezan, ali presudu kojom se izdaje kazneni nalog on ne može donijeti bez prijedloga tužioca. Tužilac u prijedlogu može da zatraži izricanje jedne ili više krivičnih sankcija ili mjera: novčanu kaznu, uslovnu osudu ili mjeru bezbjednosti: zabranu obavljanja određenih poziva, djelatnosti ili dužnosti ili oduzimanje predmeta, kao i mjeru oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelom (član 358 stav 2 Zakona). Izricanje novčane kazne može se zatražiti u visini koja ne može biti veća od 50.000 KM (član 358 stav 3 Zakona).

Prva mogućnost sudije pojedinca je da odbaci prijedlog tužioca za izdavanje kaznenog naloga, i to u tri slučaja: prvi, kada ustanovi da postoji osnov za spajanje postupka iz člana 30, drugi, ako se radi o krivičnom djelu za koje se takav zahtjev ne može postaviti i, najzad, ako je tužilac zatražio izricanje krivičpopravne sankcije ili mjere koja po zakonu nije dopuštena. Na rješenje sudije, tužilac ima pravo žalbe

o kojoj odlučuje vijeće iz člana 24 stav 5 u roku od 48 časova (član 359 st. 1 i 2 Zakona). Pored ispitivanja formalne ispravnosti, sudija će ispitati i materijalnu opravdanost ovakvog prijedloga, i to u pogledu toga da li je cjelishodno vođenje ovako pojednostavljenog postupka, odnosno da li je svrsishodno izricanje krivičnih sankcija koje u svom zahtjevu predlaže tužilac. Ako sudija smatra da podaci u optužnici ne pružaju dovoljno osnova za izdavanje kaznenog naloga ili da se prema tim podacima može očekivati izricanje neke druge krivične sankcije ili mjere, a ne one koju je zatražio tužilac, postupiće sa optužnicom kao da je podnijeta na potvrdu i postupiti u skladu s članom 243 (odlučivanje o optužnici, član 359 stav 3 Zakona).

Druga mogućnost sudije jeste da ukoliko utvrdi formalnu ispravnost i materijalnu opravdanost, potvrdi optužnicu, a zatim zakaže saslušanje optuženog bez odgađanja, a najkasnije u roku od osam dana od dana potvrđivanja optužnice (član 360 stav 1 Zakona). Na saslušanju je potrebno prisustvo tužioca i branioca (član 360 stav 2 Zakona). Prilikom saslušanja sudija će: utvrditi da li je ispoštovano pravo optuženog da ga zastupa branilac; utvrditi da li je optuženi razumio optužnicu i zahtjev tužioca za izricanje krivičnopravne sankcije ili mjere; pozvati tužioca da upozna optuženog o sadržaju dokaza koje je prikupio tužilac i pozvati ga na davanje izjave o predloženim dokazima; pozvati optuženog da se izjasni o krivici; pozvati optuženog da se izjasni o predloženoj krivičnopravnoj sankciji ili mjeri (član 360 stav 3 Zakona).

Tek pošto provede sve navedene obaveze prema optuženom, izdavanje kaznenog naloga dolazi u obzir ako se optuženi pozitivno odredi u odnosu na krivicu i predloženu krivičnopravnu sankciju ili mjeru predloženu u optužnici, kada sudija presudom izdaje kazneni nalog u skladu sa optužnicom (član 361 stav 2 Zakona). Presuda bi trebala da sadrži podatke iz člana 299 (presuda kojom se optuženi oglašava krivim). U obrazloženju ove presude ukratko se navode razlozi koji opravdavaju njeno izricanje, a protiv presude dopuštena je žalba u roku od osam dana od dana dostavljanja presude (član 362 Zakona). Tako sačinjena presuda se dostavlja optuženom, njegovom braniocu, tužiocu i oštećenom. Plaćanje novčane kazne prije isteka roka za podnošenje žalbe - ne smatra se odricanjem od prava na žalbu (član 363 st. 1 i 2 Zakona). Ukoliko se, pak, optuženi izjasni da nije kriv ili stavi prigovor na optužnicu, sudija će prosljediti optužnicu radi zakazivanja glavnog pretresa, u skladu sa zakonom. Glavni pretres će se zakazati u roku od 30 dana (član 361 stav 1 Zakona).

U vrijeme uvođenja postupka za izdavanje kaznenog naloga u krivično procesno zakonodavstvo BiH postojale su manje razlike u njegovom regulisanju između pojedinih zakona koji su važili na teritoriji BiH. Danas u važećim krivičnoprocesnim zakonima u BiH postoje četiri razlike. Prva, najbitnija, se sastoji u tome što, osim Zakona o krivičnom postupku Republike Srpske, ostali krivičnoprocesni zakoni ne predviđaju mogućnost da se u ovom postupku izrekne mjera bezbjednosti zabrana upravljanja motornim vozilom. Druga se sastoji u tome što samo Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske predviđa mogućnost da na ročištu u ovom postupku tužioca zamjeni stručni saradnik. Treća, samo je u Zakonu

o krivičnom postupku Republike Srpske predviđeno da se presuda kojom se izdaje kazneni nalog dostavlja i oštećenom. Četvrta, prema Zakonu o krivičnom postupku Brčko distrikta BiH, o žalbi protiv rješenja o odbacivanju zahtjeva za izdavanje kaznenog naloga odlučuje Apelacioni sud (drugostepeni sud), dok prema ostalim krivičnoprocesnim zakonima odlučuje vanraspravno vijeće prvostepenog suda.

Zaključak

Uvođenjem pojednostavljenih formi postupanja krivično procesno zakonodavstvo u Bosni i Hercegovini je postalo usklađenije sa međunarodnim pravnim aktima, kao i sa međunarodnim dokumentima koji, između ostalog, sve više favorizuje ideju o raspravljanju o krivičnom djelu u skraćenom krivičnom postupku, garantujući, pri tome, osnovna ljudska prava optuženog i žrtve. Primjena pojednostavljenih formi postupanja u krivičnim stvarima u Bosni i Hercegovini je neophodna i nužna, jer, više nego tradicionalne forme krivičnog postupka, doprinosi povećanju efikasnosti, ekonomičnosti i efektivnosti krivičnog postupka, generalnoj i specijalnoj prevenciji kriminaliteta, te većoj usklađenosti krivičnog procesnog zakonodavstva Bosne i Hercegovine sa međunarodnim pravnim aktima kojima se, između ostalog, sve više favorizuje ideja o raspravljanju o krivičnom djelu u skraćenom krivičnom postupku. Zakonodavac u Bosni i Hercegovini je efikasnost krivičnog postupka prvenstveno uredio propisujući situacije u kojima se postupak može završiti u određenoj fazi, kao i uvođenjem novih oblika skraćenog postupka, što je, između ostalih, jedan od ciljeva koji se žele postići novim zakonom.

Pojednostavljene forme postupanja u krivičnim stvarima nametnule su se kao nužan način krivičnog postupanja prema izmijenjenoj strukturi kriminaliteta, u kojem ogromnu većinu čini sitni i bagatelni kriminalitet. Očigledno je da je provođenje redovnog krivičnog postupka za takva krivična djela nepotrebno i krajnje neekonomično. Ako se ima u vidu činjenica da je takva struktura kriminaliteta zahtijevala i povećanje broja pravosudnog osoblja, koje se nije moglo povećati, već je i smanjeno posljednjom reformom organizacije sudova u BiH, kao rješenje problema nameće se uvođenje konsenzualnih krivičnoprocesnih formi. Danas je pojednostavljeni krivični postupak široko prihvaćen u svim savremenim nacionalnim zakonodavstvima, pa tako i u Bosni i Hercegovini, a pojavljuje se u nekoliko tipičnih oblika procesnih redukcija, sa određenim terminološkim razlikama. Naročito pozitivno na efikasnost i ekonomičnost krivičnog postupka Bosne i Hercegovine utiče primjena instituta pregovaranja o krivici i postupka za izdavanje kaznenog naloga.

LITERATURA

Bajović, V. (2009). *Sporazum o priznanju krivice*. Beograd: Revija za kriminologiju i krivično pravo, Vol. 47, (3).

- Bejatović, S. (2008). *Nove tendencije u savremenoj nauci krivičnog procesnog prava i krivično procesno zakonodavstvo Srbije*. Beograd: Revija za kriminologiju i krivično pravo, (3).
- Bejatović, S. (2009). *Efikasnost postupanja u krivičnim stvarima kao prioritetan zadatak reforme krivičnog procesnog zakonodavstva*. Beograd: Revija za kriminologiju i krivično pravo, (3).
- Bejatović, S. (2009). *Pojednostavljene forme postupanja u krivičnim stvarima i njihov doprinos efikasnosti krivičnog postupka. Alternativne krivične sankcije i pojednostavljene forme postupanja*. Beograd: Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu.
- Bejatović, S. (2012). *Sporazum o priznanju krivice (novi ZKP Republike Srbije i regionalna komparativna analiza). Savremene tendencije krivičnog procesnog prava u Srbiji i regionalna krivičnoprocesna zakonodavstva (normativni i praktični aspekt)*. Beograd: Misija OEBS u Srbiji.
- Brkić, S. (2001). *O mogućnosti širenja i skraćivanja skraćenog krivičnog postupka*. Novi Sad: Glasnik Advokatske komore Vojvodine, god. LXXIII, (11-12).
- Brkić, S. (2004). *Racionalizacija krivičnog postupka i uprošćene procesne forme*. Novi Sad: Pravni fakultet.
- Brkić, S. (2007). *Saglasnost procesnih subjekata o izboru forme postupka prema novom Zakoniku o krivičnom postupku Srbije*. Novi Sad: Pravni fakultet, (2).
- Brkić, S. (2009). *Pojednostavljene forme krivičnog postupanja i postupak njihovog ozakonjenja u Republici Srbiji*. Zbornik „Zakonodavni postupak i kazneno zakonodavstvo“, Beograd: Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu.
- Bubalović, T. (2013). *Skraćeni kazneni postupci u hrvatskom kaznenom zakonodavstvu. Pojednostavljene forme postupanja u krivičnim stvarima*, Zbornik „Regionalna krivičnoprocesna zakonodavstva i iskustva u primjeni“, Beograd: Misija OEBS u Srbiji.
- Vasiljević, T. (1966). *Sredstva za ubrzanje krivičnog postupka*. Zbornik radova, (1), Novi Sad: Pravni fakultet.
- Vujanović, S. (2012). *Sporazum o priznanju krivice u praksi pravosudnih organa Crne Gore*. Zbornik „Savremene tendencije krivičnog procesnog prava u Srbiji i regionalna krivičnoprocesna zakonodavstva (normativni i praktični aspekt)“, Beograd: Misija OEBS u Srbiji.
- Grubač, M. (1984). *Racionalizacija krivičnog postupka uprošćavanjem procesnih formi*. Zbornik radova, god. XVIII, (1-3), Novi Sad: Pravni fakultet.
- Damaška, M. (1986). *The Faces of Justice and State Authority: A Comparative Approach to the Legal Process*. Yale.
- Damaška, M. (2004). *Napomene o sporazumima u kaznenom postupku*. Zagreb: Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Vol. 11, (1).
- Dubber, M. (1997). *American Plea Bargains, German Lay Judges, and the Crisis of Criminal Procedure*. Stanford Law Review, Vol. 49, (3).

- Đurđić, V. (2009). *Uprošćene forme krivičnog postupka*. Zbornik radova „Savremene tendencije krivične represije kao instrument suzbijanja kriminaliteta“, Beograd: Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu.
- Đurđić, V. (2013). *Osnovna načela krivičnog procesnog prava i pojednostavljene forme postupanja u krivičnim stvarima*. Zbornik radova „Pojednostavljene forme postupanja u krivičnim stvarima, Regionalna krivičnoprocesna zakonodavstva i iskustva u primjeni“, Beograd: Misija OEBS u Srbiji.
- Jakulin, V. (2013). *Pojednostavljene forme postupanja u krivičnoprocesnom zakonodavstvu u Sloveniji*. Zbornik radova „Pojednostavljene forme postupanja u krivičnim stvarima, Regionalna krivičnoprocesna zakonodavstva i iskustva u primjeni“, Beograd: Misija OEBS u Srbiji.
- Janković, R. (2011). *Sporazum o priznanju krivice u krivičnoprocesnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine, magistraski rad*. Banja Luka: Pravni fakultet Univerziteta u Banja Luci.
- Janković, R. (2016). *Postupak za izdavanje kaznenog naloga u krivičnoprocesnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine, doktorska disertacija*. Banja Luka: Pravni fakultet Univerziteta u Banja Luci.
- Kalajdziev, G. (2013). *Ubrzanje postupka kao ključni cilj reforme krivičnog postupka u Republici Makedoniji*. Zagreb: Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Vol. 51, (2).
- Kalajdziev, G., Lažetić-Bužarovska, G. (2013). *Ubrzanje postupka kao jedan od ciljeva reforme krivičnog postupka u Republici Makedoniji*. Zbornik radova „Pojednostavljene forme postupanja u krivičnim stvarima, Regionalna krivičnoprocesna zakonodavstva i iskustva u primjeni“, Beograd: Misija OEBS u Srbiji.
- Kiurski, J. (2012). *Sporazum o priznavanju krivičnog djela i izvršenje krivične sankcije utvrđene u sporazumu*. Zbornik radova „Aktuelna pitanja krivičnog zakonodavstva (normativni i praktični aspekt)“, Zlatibor: Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu.
- Lažetić-Bužarovska, G., Misoski, B. (2013). *Postupak sporazumjevanja prema Zakonu o krivičnom postupku Republike Makedonije*. Zbornik radova „Pojednostavljene forme postupanja u krivičnim stvarima, Regionalna krivičnoprocesna zakonodavstva i iskustva u primjeni“, Beograd: Misija OEBS u Srbiji.
- Mazalin, S. (2008). *Skraćeni postupak i ostali posebni postupci u Prijedlogu zakona o kaznenom postupku*. Zagreb: Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Vol. 15, (2).
- Nikolić, D. (2006). *Sporazum o priznanju krivice*. Niš: Studentski kulturni centar.
- Nikolić, D. (2009). *Sporazum o priznanju krivice i njegov doprinos efikasnosti postupanja u krivičnim stvarima*. Zbornik radova „Alternativne krivične sankcije i pojednostavljene forme postupanja“. Beograd: Srpsko udruženje za krivičnopravnu teoriju i praksu.

- Nikolić, D. (2013). *Sporazumi o priznanju krivičnog dela kao reprezentativna forma pojednostavljenog postupanja u krivičnim stvarima*. Zbornik radova „Pojednostavljene forme postupanja u krivičnim stvarima, Regionalna krivičnoprocesna zakonodavstva i iskustva u primjeni“, Beograd: Misija OEBS u Srbiji.
- Pavičić, A., Bonačić, M. (2011). *Skraćeni postupak prema novom Zakonu o kaznenom postupku*. Zagreb: Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, Vol. 18, (2).
- Radulović, D. (2013). *Pojednostavljene forme postupanja u novom krivičnoprocesnom zakonodavstvu Crne Gore*. Zbornik radova „Pojednostavljene forme postupanja u krivičnim stvarima, Regionalna krivičnoprocesna zakonodavstva i iskustva u primjeni“, Beograd: Misija OEBS u Srbiji.
- Sijerčić-Čolić, H. (2013). *Postupak za izdavanje kaznenog naloga: procesno zakonodavstvo u Bosni i Hercegovini i regionalni uporednopravni osvrt*. Zbornik radova „Pojednostavljene forme postupanja u krivičnim stvarima, Regionalna krivičnoprocesna zakonodavstva i iskustva u primjeni“. Beograd: Misija OEBS u Srbiji.
- Sijerčić-Čolić, H., Hadžiomeragić, M. Jurčević, M., Kaurinović, D., Simović, M. (2005). *Komentari zakona o krivičnom postupku u BiH*. Sarajevo: Zajednički projekat Vijeća Evrope i Evropske komisije.
- Simović, M. (2005). *Praktični komentar Zakona o krivičnom postupku Republike Srpske*. Banja Luka: Visoka škola unutrašnjih poslova.
- Simović, M. (2009). *Pojednostavljene forme postupanja u krivičnom procesnom zakonodavstvu Bosne i Hercegovine (zakonska rješenja i iskustva u dosadašnjoj praksi)*. Zbornik radova „Alternativne krivične sankcije i pojednostavljene forme postupanja“, Beograd: Srpsko udruženje za krivičnopravu teoriju i praksu.
- Simović, M., Simović, M. (2005). *Reforma krivičnog postupka u Bosni i Hercegovini - o nekim spornim pitanjima*. Beograd: Pravni život, (9).
- Stojanović, Z. (2009). *Pojednostavljene forme postupanja u krivičnim stvarima i alternativne krivične sankcije*. Zbornik radova „Alternativne krivične sankcije i pojednostavljene forme postupanja“, Beograd: Srpsko udruženje za krivičnopravu teoriju i praksu.
- Tomičić, Z., Novokmet, A. (2012). *Nagodbe stranaka u kaznenom postupku - dostignuća i perspektive*. Osijek: Pravni vijesnik, (3-4)
- Tripalo, D. (2002). *Novosti u posebnim postupcima i skraćenom postupku*. Zagreb: Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, 9, (2).
- Turanjanin, V. (2016). *Sporazum o priznanju krivičnog djela, doktorska disertacija*. Kragujevac: Pravni fakultet.
- Carić, M. (2012). *Skraćeni oblici kaznenog postupka, doktorska disertacija*. Split: Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu.

MODERN DEVELOPMENT OF SIMPLIFIED FORMS OF ACTIONS IN CRIMINAL MATTERS AND EFFICIENCY OF JUDICIARY IN BOSNIA AND HERZEGOVINA: ACHIEVEMENTS AND PERSPECTIVES

**Academician PhD Miodrag N. Simovic
PhD Vladimir M. Simovic
PhD Marina M. Simovic**

Abstract

Tendencies of modern science of criminal procedural law and solutions of modern comparative criminal procedural legislation in relation to creation of normative basis for increase of efficiency of criminal proceedings found their place in criminal procedural legislation of Bosnia and Herzegovina. Within numerous measures which are being taken with the aim of increase of efficiency of criminal proceedings, a special place belongs to simplified forms of actions in criminal matters.

Suggesting simplification of procedural forms in traditional criminal proceedings has been inspired by a wish to save time, expenses and work and avoiding of formalities that look unnecessary in routine cases. Due to this, during the last few decades small interventions in criminal procedural legislation in general have been taken. In that context, system reform of criminal procedural legislation has been done both at the level of Bosnia and Herzegovina and its Entities as well as Brčko District of B&H, which has opened an entirely new approach to criminal proceedings which puts an emphasis not only on enhancing of protection of fundamental human rights and freedoms but also on efficiency of the proceedings itself. Simplified forms of actions in criminal matters in Bosnia and Herzegovina are one of the most important instruments of criminal proceedings efficiency.

Key words: criminal proceedings, Republika Srpska, plea bargaining, agreement on confession of guilt (plea agreement), penal order.